

Hasan Şen öğrencileriyle

san Efendi İstiklâl Harbi madalyası sahibiydi. Gazilik maaşını Kur'an kursunda okuyan öğrencilere harcar, onların ihtiyaçlarını temin ederdi. Tasavvufa da meyilliydi. Erbilli Esad Efendi'nin halifelerinden Bolulu Hacı Muhiddin Efendi ve Ramazanoğlu Mahmut Sami Efendi ile yakın dostluğu vardı. Türkiye'de ilk defa bir ilçe merkezinde açılan Düzce İmam Hatip Lisesi'nin (1962) yaptırma ve yaşatma derneğinde görev almış, burada önemli hizmetler ifa etmiştir. Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ile Düzce Müftülüğü tarafından 10 Ekim 2009 tarihinde Düzceli Hâfiz Hasan Şen Anısına IV. Kur'an ve Kıraat Sempozyumu düzenlenmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

DİB Arşivi'ndeki özlük dosyası, nr. 638 (madenin yazımında ayrıca Hasan Şen'in kendisi, arkadaşları ve öğrencilerinden alınan bilgilerden de faydalanılmıştır).

KÂMİL UĞUR BİTEMİR

ŞENEBÛZÎ

(الشنبوذى)

Ebü'l-Ferec Muhammed b. Ahmed
b. İbrâhîm eş-Şenebûzî
(ö. 388/998)

Kıraat âlimi.

300 (912-13) yılında muhtemelen Bağdat'ta doğdu. Ebü'l-Hasan İbn Şenebûzî'dan (Şennebûz olarak da hareketlenmiştir) okuduğu (bk. Dâvûdî, II, 57) ve uzun süre onunla birlikte bulunduğu için Gulâmü's-Şenebûzî (Şenebûzî'nin çocuğu veya hizmetçisi) lakabıyla ve Şenebûzî nisbesiyle anıldı (İbnü'l-Esîr, II, 211). İlim tahsili için seyahatlere çıktı. İbn Şenebûz, Mûsâ b. Ubeydullah el-Hâkânî, İbn Mücâhid, İbrâhîm b. Muhammed el-Mâverdî, İbn Mik-

sem el-Attâr, İbnü'l-Allâf, Muhammed b. Hasan en-Nakkâş, Muhammed b. Mûsâ ez-Zeynebî gibi âlimlerden kıraat öğrendi. Gerek tefsir gerekse kıraat ve ilelü'l-kırâât konularında şöhret kazandı. Kendisinden Ebû Ali Hasan b. Ali el-Ahvâzî, Ebû Tâhir Muhammed b. Yâsîn el-Halebî, Ebü'l-Alâ Muhammed b. Ali el-Vâsîfî, Abdullâh b. Muhammed b. Mekki es-Sevvâk faydalandı. Hatîb el-Bağdâdî'nin kaydettiğine göre tefsir ve kıraate dair ezberinde şevâhid olarak 50.000 beyit bulunduğu dikkate alındığında (*Târîhu Bağdâd*, I, 272) şiir ve edebiyatla da ilgilendiği söylenebilir; ayrıca tefsir ve kıraat alanlarında çok iyi yetiştiği anlaşılır. Şenebûzî 13 Safer 388'de (14 Şubat 998) vefat etti. Bu tarih 387 olarak da zikredilmiştir.

Şenebûzî'ye dair birbirinden farklı değerlendirmeler yapılmıştır. Dârekutnî onun hakkında olumsuz sözler söylemiş, Ebü'l-Fazl Ubeydullah b. Ahmed es-Sayrafî kıraat ve tefsir alanlarında büyük bir âlim olduğunu belirtmiş, Ebû Amr ed-Dânî mükemmel bir üstat sayıldığını zikretmiş, Hatîb el-Bağdâdî rivayetleri konusunda eleştiriler bulunduğunu kaydetmiştir. İbnü'l-Esîr, geniş ilmi birikimine rağmen hadis konusunda zayıf olduğunu ileri sürerken Ebü'l-Alâ el-Hemedânî onu övmüş ve sika bir âlim diye nitelemiştir. Kaynaklarda Şenebûzî'ye *el-İşâre fî talîfî'l-'ibâre*, *Kitâbü't-Tefsîr* (tamamlanmadığı belirtilmiştir) ve *Mâ hâlefe fihi İbn Keşîr Ebâ 'Amr* adlı eserler nisbet edilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, I, 271-272; İbnü'l-Esîr, *el-Lübâb*, II, 211-212; Yâkût, *Mu'cemü'l-üdebe'*, XVII, 173-174; Zehebî, *Ma'rifetü'l-kurrâ'* (Altıkulaç), II, 640-642; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, II, 50-51; Dâvûdî, *Tabakâtü'l-müfessirin*, II, 54-57; Hikmet Beşîr Yâsîn, *İstidrâkât 'alâ Târîhi't-türâşî'l-'Arabî*, Cidde 1422, II, 282-283.

TAYYAR ALTIKULAÇ

ŞENFERÂ

(الشنفرى)

Sâbit (Amr) b. Mâlik eş-Şenferâ el-Ezdî
(ö. m. 525-550 arası)

Kendisine nisbet edilen
Lâmiyyetü'l-'Arab adlı
kasidesiyle tanınan Câhiliye şairi.

Milâdî 475 yılı civarında doğdu. Soyuları Kahtânîler'e dayanan Ezd (Benî Hâris b. Rebîa) kabilesinin Evâs b. Hacr (Gavs b. Evs) koluna mensuptur. Kaynakların çoğuna göre Şenferâ (kalın dudaklı) onun adı değil lakabıdır. Bazı eserlerde ismi diye zikredilen

Sâbit b. Câbir ve Amr b. Berrâk (el-Hemdânî) onun yağmacı arkadaşlarının adıdır. Teninin siyahlığı sebebiyle "ağribetü'l-'Arab"-dan ve "addâûn"-dan (en hızlı koşan Araplar) sayılan Şenferâ yaptıkları baskın, yağma ve çapul eylemlerini şiirlerinde dile getiren "saâfîk" (haydutlar) şairlerindedir. Bu gruba katılmasıyla ilgili olarak kaynaklarda şu hikâyeye yer verilir: Şenferâ çok küçük yaşta ailesiyle birlikte Kays Aylân'dan Benî Şebâbe b. Fehm'e esir düşer. Ardından esir değişimi sonucu Ezd'in kollarından Benî Selâmân'a geçer. Burada yarı esir, yarı köle durumunda evinde büyüdüğü kimsenin (veya kabile ileri gelenlerinden birinin) kızına âşık olur. Kız tarafından reddildiği gibi kızın babası tarafından da ağır hakaretlere mâruz kalınca ilk efendileri Benî Şebâbe b. Fehm'e sığınır. Bununla, o zamana kadar bilmediği kendi nesebi hakkındaki gerçeği açıklamaları üzerine intikam almak için Benî Selâmân'dan 100 kişiyi öldürmeye yemin eder. Cınayetleri artınca kendi kabilesi (veya onu himaye eden kabile) tarafından kovulur ve saâfîk grubuna katılarak kendisi gibi su'lûk ve hızlı koşucu olan kız kardeşinin oğlu Tebbeta Şerran (Sâbit b. Câbir) ve Amr b. Berrâk(a) gibi yağmacılarla birlikte baskınlar düzenler; çölde yaşayan kabileler arasında uzun zaman dehşet salar. Aralarında babasının katili Harâm b. Câbir es-Selâmânî'nin de bulunduğu dokuz kişiyi öldürür. Şenferâ baskını yapar yapmaz koşarak çöle kaçar, peşine takılanlar da susuzluktan ölmek korkusuyla takip-ten vazgeçerdi. Bu sebeple "a'dâ mine's-Şenferâ" (Şenferâ'dan daha hızlı koşucu) sözü darbimesel olmuştur (Meydânî, II, 394-395). Şenferâ, Benî Selâmân'ın Gâmid kolundan üç kişi veya içlerinde babasının katili Harâm b. Câbir'in kardeşi olan hızlı koşuculardan Esîd (Üseyd) b. Câbir'in de yer aldığı bir grup tarafından Ebide yakınındaki Nâsîf'ta (veya panayırıyla ünlü Hubâşe'de) bir su başında geceleyin pusuya düşürülür. Şenferâ karanlıkta ikisini okla yaralarsa da sonunda yakalanır ve uzun işkence-lerden sonra öldürülür. İşkence sırasında şiir söylemesi istenince söylediği, "Şiir nesheli zamanda söylenir" sözü darbimesel haline gelmiştir (İbn Kuteybe, I, 80; Ebü'l-Ferec el-İsfahânî, XXI, 119). Cesedinin teşhiri esnasında Selâmân'dan bir kişinin kafatasını tekmelemesiyle ayağına batan bir kemik parçasının ölümüne sebep olduğu, böylece öldürmeye yemin ettiği 100 kişinin tamamlandığı anlatılır. Şenferâ'nın günümüze ulaşan az miktardaki şiirleri